

http://www1.nas.gov.ua/Chronicle/Publishers/nov/press/Documents/Nauka_Ukrainy.pdf

6. Суржик Л. Каптутологія для всіх, или Наука—власть—бизнес: лебедь, щука и рак? // Л. Суржик // Зеркало недели. - 2013 г., 29 марта. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gazeta.zn.ua/science/kaputologiya-dlya-vseh-ili-nauka-vlast-biznes-lebed-schuka-i-рак-.html>

7. Панченко І.А. Фінансування наукової діяльності як необхідна умова інноваційного розвитку держави / І.А. Панченко // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_7/45.pdf

8. Headline indicators: 3% of the EU's GDP should be invested in R&D // http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/europa_2020_headline_indicators

http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_en.htm

9. Розпорядження КМУ від 08.10.2012 р. № 780 – р «Про схвалення Концепції реформування системи фінансування та управління науковою і науково-технічною діяльністю» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/780-2012-%D1%80>

УДК 330.341.1:620.9

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ В КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГОЗАБЕЗПЕЧУЮЧИХ ІМПЕРАТИВ

Манаєнко І.М., асистент кафедри менеджменту Національного технічного університету України «КПІ»

Манаєнко І.М. Управление рисками инновационного развития предприятий электроэнергетики в контексте экологозабеспечивающих императивов

Стаття присвячена розкритті сутнісних особливостей інноваційного розвитку підприємств електроенергетики. Запропоновано авторський підхід до класифікації інновацій в електроенергетиці. Визначено перелік внутрішніх та зовнішніх ризиків підприємств електроенергетики. Запропоновано алгоритм управління ризиками інноваційного розвитку та рекомендації щодо його імплементації. Обґрунтовано роль екологозабеспечуючих імперативів в інноваційному розвитку підприємств електроенергетики.

Ключові слова: екологозабеспечуючі імперативи, електроенергетика, інноваційний розвиток, ризик, управління.

Манаєнко И.М. Управление рисками инновационного развития предприятий электроэнергетики в контексте экологообеспечивающих императивов

Статья посвящена раскрытию существенных особенностей инновационного развития предприятий электроэнергетики. Предложен авторский подход к классификации инноваций в электроэнергетике. Определен перечень внутренних и внешних рисков предприятий электроэнергетики. Предложен алгоритм управления рисками инновационного развития и рекомендации по его имплементации. Обоснована роль экологообеспечивающих императивов в инновационном развитии предприятий электроэнергетики.

Ключевые слова: экологообеспечивающие императивы, электроэнергетика, инновационное развитие, риск, управление.

Manaenko I. Risk management innovation of electricity companies in the context of environmental providing imperation

Article is devoted to the disclosure of the essential features of the innovative development of electric power industry. The author's trek to the classification in the power of innovation. A list of internal and external risks of electric utilities. An algorithm of risk management and the development of innovative recommendations for its implementation. Substantiated role of ecological imperatives provide in the innovative development of electric firm.

Keywords: ecological imperatives provide, power, innovative development, risk management.

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток має певні особливості, однією з яких є її висока схильність до ризику, обумовлена, у тому числі, невизначеністю чинників внутрішнього і зовнішнього середовища господарювання підприємства. Однак високий рівень ризику супроводжується значним ступенем компенсації - високим прибутком від впровадження результатів інноваційної діяльності. Невизначеність у процесі прийняття рішень у галузі інноваційної діяльності підприємства слід розглядати як дефіцит знань, який може бути як об'єктивним, обумовленим глобалізацією економічних процесів, прискоренням науково-технічного прогресу, так і суб'єктивним, що виникають в силу конкретних обставин (наприклад, обмеженості знань особи, що приймає рішення). Розгляд особливостей ризиків інноваційного розвитку є надзвичайно актуальним у площині підприємств електроенергетики, адже безпечне та надійне функціонування таких підприємств являється одним із найважливіших елементів забезпечення економічної та енергетичної безпеки країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики інноваційного розвитку знайшло своє відображення у низці наукових доробок, котрі належать таким вченим, як Згуровський М.З. [2], Ілляшенко С.М. [4], Яненко І.В. [9] та ін. Враховуючи галузевий аспект дослідження, варто відзначити науковців, напрацювання яких стосуються площини підприємств електроенергетики, основних засад їх розвитку та невизначеності, зокрема варто відзначити таких, як Войтко С.В. [5], Дергачова В.В. [1], Карасєва Н.В. [5;6], Охріменко О.О. [8], Савицька О.А. [6], Сорокіна Л.В. [5], Шидловський А.К. [3]. Тим не менш, відаючи належне зазначеним науковцям, варто акцентувати увагу на питання визначення специфіки ризиків підприємств електроенергетики.

Виділення невирішеної проблеми. Підприємства електроенергетики відіграють надзвичайну роль у функціонуванні всього промислового комплексу та домашніх господарств, адже є їх ресурсним забезпеченням. В умовах наростаючих темпів науково-технічного прогресу виникає об'єктивна необхідність переведення таких підприємств на інноваційний тип розвитку, який, як правило, супроводжується ризиком як атрибутом невизначеності. Наявні наукові доробки присвячені обґрунтуванню інноваційної складової у розвитку підприємства [1-4;9], визначенні основних положень ризик-менеджменту підприємств електроенергетики [5;6;8]. Разом з тим потребує обґрунтування методичних підходів до управління ризиками інноваційного розвитку підприємств електроенергетики в умовах невизначеності.

Мета наукової статті полягає у виявленні сутнісних особливостей інноваційного розвитку підприємств електроенергетики у контексті управління ризиками, що його супроводжують.

Результати дослідження. Інноваційний розвиток підприємств електроенергетики має свої особливості, що базуються на різновидах комерціалізованих інновацій. Запропоновано підхід до класифікації інновацій в електроенергетиці за такими ознаками:

- 1) тип нововведення: техніка, технологія, промислові матеріали;
- 2) механізм здійснення: одиничні або дифузійні нововведення;
- 3) відношення до наявних інновацій: скасовуючі, радикальні, ретровведення;
- 4) цілі: підвищення ефективності виробництва, поліпшення умов праці, покращення екологічних показників;
- 5) соціальні наслідки: ті, що викликають соціальні втрати та ті, що дають соціальні переваги;
- 6) тип новизни для ринку: нові для галузі у світі, в країні, для даного підприємства;
- 7) рівень мінливості технології: призводять до поліпшення якісних і цінових параметрів продукції при незмінній технології, котрі переслідують мету розробки нових методів виробництва продукції при незмінній технології, котрі переслідують мету розробки нових методів виробництва продукції на основі нових базових технологій, випуск старої продукції при новій технології, поліпшення продукції при новій технології.

Інноваційний розвиток підприємства, в тому числі електроенергетичного, супроводжується невизначеністю. Невизначеність як атрибут ризику не є причиною його прояви, а лише створює відповідне середовище для розвитку факторів виникнення ризику, тобто ризикоутворюючих факторів. Факторами ризику, викликаними невизначеністю, є всі ризики, що виникають у ході інноваційного розвитку, які можуть бути розділені по відношенню до господарюючого суб'єкта на дві групи: зовнішні і внутрішні. Зовнішні ризикоутворюючі фактори пов'язані з станом зовнішнього середовища, в якому здійснюється реалізація інноваційної діяльності, і включають ризики, обумовлені діяльністю держави, навколишнього середовища та суб'єктів безпосереднього оточення. Внутрішні ризикоутворюючі фактори пов'язані з внутрішнім середовищем підприємства, тобто обумовлені особливостями обраного курсу інноваційного розвитку підприємства: ризики кадрового забезпечення, пов'язані з персоналом організації, і технічні ризики, пов'язані з майном.

Внутрішні ризики виникають безпосередньо у сфері господарської діяльності підприємства і в значній мірі залежать від галузевих особливостей. Специфіка внутрішніх ризиків полягає в тому, що менеджери можуть ними управляти, зменшуючи негативний вплив і підсилюючи позитивний вплив на результати діяльності підприємства. Зовнішні ризики є спільними для підприємств всього промислового комплексу і тому саме підприємство не в змозі впливати на них. Саме тому менеджери у процесі управління повинні враховувати вплив внутрішніх та зовнішніх ризиків з метою уникнення конфліктних ситуацій із зовнішнім середовищем підприємства. Тож, пропонуємо підхід до класифікації, внутрішніх та зовнішніх ризиків підприємств електроенергетики (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація внутрішніх та зовнішніх ризиків підприємства електроенергетики

<i>Внутрішні ризики</i>	<i>Зовнішні ризики</i>
<p><i>1. Стратегічні ризики:</i> 1.1. розробка та впровадження неефективних бізнес-рішень</p>	<p><i>1. Політичні ризики:</i> 1.1. політична нестабільність держави; 1.2 зміна митної та податкової політики; 1.3 зміна курсу економічних реформ новим урядом</p>
<p><i>2. Операційні ризики:</i> 2.1. неефективний контролінг 2.2. професійні помилки персоналу</p>	<p><i>2. Ринкові ризики:</i> 2.1. зміна вартості капіталу; 2.2. зміна цін на ресурси</p>
<p><i>3. Технологічні та технічні ризики:</i> 3.1. непередбачувані збої в роботі; 3.2. нерегулярні профілактика і ремонт обладнання, що призводить до втрати або зміни напруги в постачанні</p>	<p><i>3. Фінансові ризики:</i> 3.1. негативне відношення населення до збільшення тарифу на електроенергію, що проявляється у несплаті за послуги та зростанні заборгованості</p>
<p><i>4. Виробничі ризики:</i> 4.1. збільшення собівартості</p>	<p><i>4. Регуляторні ризики:</i> 4.1. зменшення квоти шкідливих викидів; 4.2. збільшення штрафів за надмірні викиди в атмосферу;</p>

Розроблено автором

Доцільно визначити характерні риси ризику інноваційного розвитку підприємства:

- 1) ризик – невід’ємна складова інноваційного розвитку підприємства;
- 2) ризик складається із декількох груп походження ризиків, котрі є специфічними для певного підприємства в сукупності певних умов при обранні курсу інноваційного розвитку та традиційних ризиків, що притаманні бізнес процесам будь-якого підприємства;
- 3) ризик в інноваційній діяльності є результатом господарської діяльності підприємства, а також факторів зовнішнього середовища;
- 4) ризик пов'язаний не тільки із можливістю виникнення збитків, але в деяких випадках із отримання додаткових переваг в діяльності підприємства;
- 5) ризик даної сфери характеризуються пропорційною залежністю між рівнем ризику і новизною в інноваційному розвитку підприємства;
- 6) ризик в інноваційному розвитку підприємства носить об’єктивно-суб’єктивний характер. Основним джерелом ризику є з однієї сторони об’єктивна недостатність інформації, а з іншої сторони, суб’єктивне сприйняття інформації і вірогідність прийняття неправильного управлінського рішення;
- 7) в основі виявлення оцінки рівня ризику завжди лежить суб’єктивна оцінка особи, що приймає рішення.

Ризик інноваційного розвитку підприємства слід розуміти як поведінку економічних суб’єктів в умовах невизначеності при виборі оптимального рішення з числа можливих альтернативних або адаптації до нових умов функціонування підприємства з метою досягнення бажаного результату чи ухилення від негативних наслідків, що виникають під час інноваційного розвитку під впливом ризикоутворюючих факторів зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування підприємства».

Інноваційний розвиток підприємств електроенергетики в основному реалізується у формі інноваційних проектів із модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основних засобів. Ризик, що присутній в процесі інвестиційного забезпечення інноваційних проектів із модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основних засобів підприємств електроенергетики пропонується змодельовати таким чином:

$$R = f(C_r; O_r; T_r; P_r), \quad (1)$$

де C_r – стратегічні ризики; O_r – операційні ризики; T_r – технологічні ризики; P_r – ринкові ризики.

Якщо умови реалізації проекту відомі, то очікуваний інтегральний ефект розраховується за формулою математичного очікування:

$$E_{оч} = \sum_i Y_i R_i, \quad (2)$$

де $E_{оч}$ - очікуваний ефект проекту; Y_i - ефект при реалізації i -ї умови; R_i - ймовірність реалізації цієї умови.

У загальному випадку розрахунок очікуваного ефекту рекомендується проводити за формулою:

$$E_{оч} = \lambda Y \max + (1 - \lambda) E Y \min, \quad (3)$$

де E_{max} і E_{min} - найбільше і найменше з математичних очікувань ефекту; λ - норматив для врахування невизначеності ефекту, рекомендується примає на рівні 0,3.

З урахуванням викладених положень, виникає необхідність побудови чіткого алгоритму механізму управління інноваційним розвитком в умовах невизначеності. Будемо виходити з того, що в сучасних умовах господарювання для підприємств електроенергетики найважливішим напрямом інноваційного розвитку є реалізація проектів з модернізації, технічного переоснащення та реконструкції основних засобів.

На рис. 1. подано алгоритм механізму управління інноваційним розвитком в умовах невизначеності.

В основу запропонованого механізму управління інноваційним розвитком підприємств електроенергетики покладено реалізацію інноваційних проєктів. Умовно алгоритм пропонуємо розділяти на три фази реалізації проєкту: перед проєктне обґрунтування, фаза розробки проєкту та фаза реалізації проєкту.

Так, запропонований алгоритм починається із визначення основних параметрів інноваційного розвитку. Для визначення таких параметрів на підприємстві потрібно здійснити такий комплекс дій:

- визначення поточного стану підприємства та готовності його до змін;
- виявлення «вузьких місць» в роботі підприємства, що можуть загрожувати подальшому його функціонуванню;
- виявлення пріоритетної сукупності основних засобів, котрі вимагають негайної модернізації, реконструкції та технічного переоснащення;
- моніторинг інноваційних розробок у сфері електроенергетики та обґрунтувати можливість їх застосування в стратегічних намірах проведення заходів із модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основних засобів підприємства;
- врахування умов невизначеності, що породжує нестабільне зовнішнє середовище та впливає на його внутрішнє середовище.

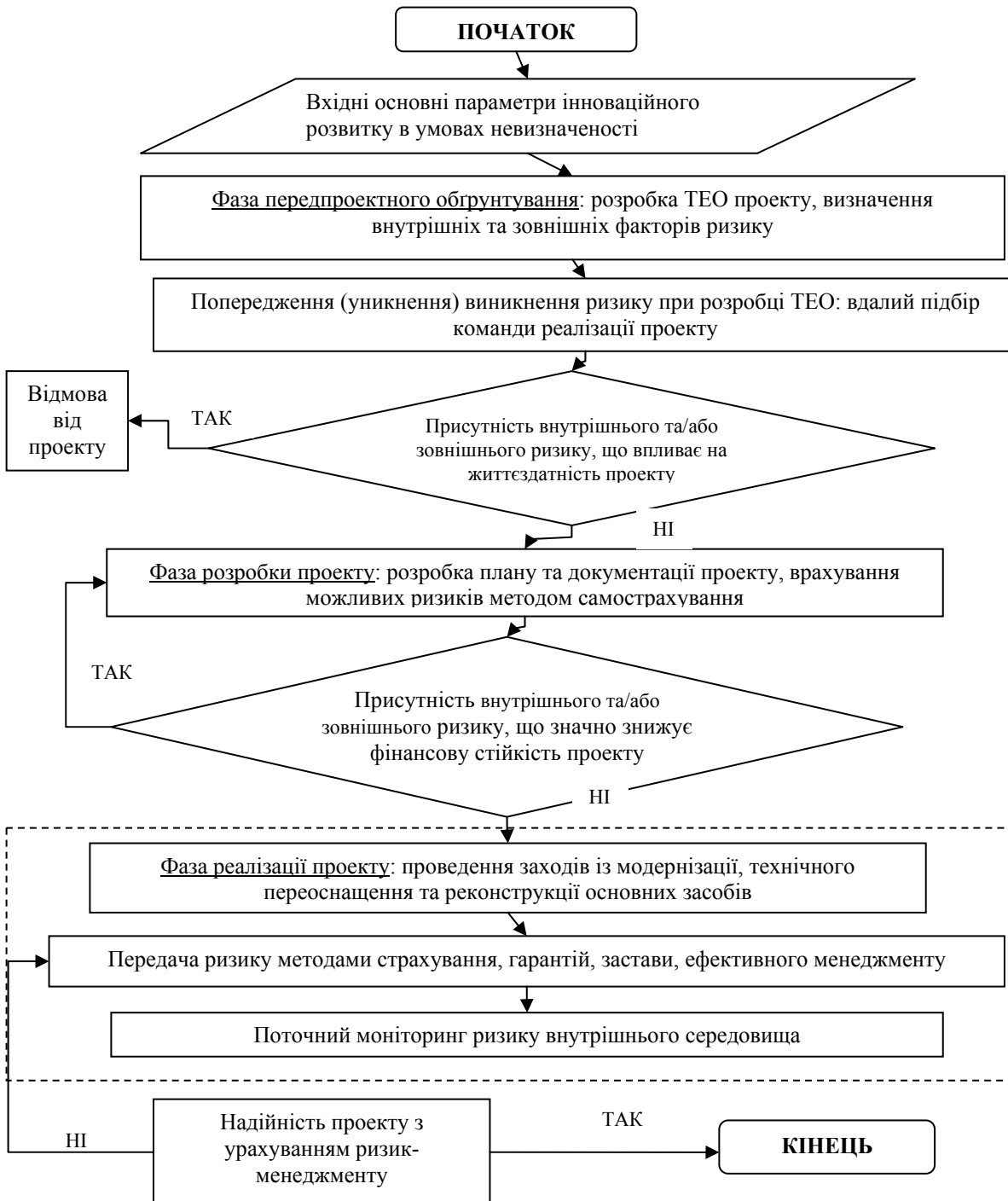

Рис. 1. Алгоритм управління ризиками інноваційного розвитку

Розроблено автором

Фаза передпроєктного обґрунтування супроводжується комплексом традиційних дій із розробки техніко-економічного обґрунтування проєкту. На цій стадії визначаються внутрішні та зовнішні фактори виникнення ризику шляхом виконання комплексу дій:

- здійснення діагностики ситуації в економічному розвитку країни загалом з метою виявлення майбутніх тенденцій до розвитку або кризи;
- моніторинг змін у податковому законодавстві, що може призвести до змін на підприємстві;
- моніторинг господарського законодавства, що визначає та регулює діяльність підприємств електроенергетики;
- моніторинг реалізації курсу економічних реформ та виявлення їх впливу на підприємство;
- здійснення огляду валютно-кредитної політики в країні з метою передбачення зміни ціни на обладнання, що зазвичай підприємство купує закордоном;
- систематичний огляд діяльності міжнародних енергетичних корпорацій та їх наміри діяльності на українському ринку;
- моніторинг цін на енергоресурси з метою диверсифікації джерел поставки сировини;
- моніторинг змін екологічного законодавства, що може передбачати зменшення квоти шкідливих викидів, збільшення штрафів за надмірні викиди в атмосферу і т.д.

Внутрішні фактори ризику можуть з'явитися або під впливом факторів зовнішнього середовища, або бути спровокованими самим підприємством. Тому для їх попередження в умовах інноваційного розвитку необхідно здійснювати комплекс дій для визначення стану основних параметрів підприємства, що описані вище.

Під час реалізації передпроектного обґрунтування можливе попередження виникнення ризиків методом вдалого підбору команди для реалізації проекту. Тож, для подальшого розроблення та реалізації проекту із модернізації, технічного переоснащення та реконструкції основних засобів команда управлінців має відповідати таким критеріям:

- бути готовим до непередбачуваних ситуацій внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства, тобто мають бути відмінними тайм-менеджерами;
- мати креативний тип мислення з метою отримання переваг у прийнятті організаційних рішень на основі нестандартного підходу;
- усвідомлювати те, що сучасний розвиток підприємства неможливий без впровадження технологічних, технічних, організаційних інновацій, тобто підтримувати впровадження елементів інноваційності у всіх сферах реалізації проекту.

Якщо з урахуванням всіх попередніх рекомендацій на підприємстві зберігається ймовірність не життєздатності проекту, тобто фактори зовнішніх чи внутрішніх ризиків є настільки впливовими, що проект зазнає краху, то краще відмовитися від його реалізації. Якщо ж зазначені фактори ризику є маловпливовими, то можна переходити до наступної фази – фаза розробки проекту.

Фаза розробки проекту складається із традиційно визначених комплексу дій щодо розробки плану та реалізації проекту. Саме на цій стадії ризику рекомендується попередити методом самострахування. На стадії розробки проекту пропонується використовувати метод самострахування з метою мінімізації ризиків, що можуть виникнути під час реалізації проекту, тому що:

- самострахування підвищує відповідальність та зацікавленість розробників та виконавців проекту у ефективному управлінні ризиками;
- керівництво підприємства має змогу більш ефективно та гнучко управляти ризиком інноваційного розвитку, контролювати кошти на самострахування відповідно до поточних потреб підприємства під час реалізації проекту;
- самострахування дозволяє уникнути специфічної грипи ризиків, котрі можуть виникнути під час співпраці із страховою компанією.

Проте, головним недоліком використання самострахування з метою управління інноваційним розвитком в умовах невизначеності є врахування не всіх ризиків, а лише рівня інфляції. Тобто в даному випадку самострахування лише мінімізує виникнення ризиків, а не сприяє їх ліквідації.

Якщо запропоновані до цього методи управління ризиками в умовах інноваційного розвитку підприємств електроенергетики методом реалізації проектів із модернізації, технічного переоснащення та реконструкції основних засобів дозволяють зберегти фінансову стійкість проекту, то можна переходити до наступної стадії – стадії реалізації проекту.

Стадія реалізації проекту представляє собою безпосереднє здійснення заходів із реконструкції, модернізації та технічного переоснащення основних засобів підприємства. Час реалізації проекту супроводжується ймовірністю виникнення значної сукупності ризиків. Саме тому на цьому етапі пропонується застосовувати такі види мінімізації, уникнення ризиків як страхування, гарантії, застави, методи ефективного менеджменту.

Методи ефективного менеджменту мають стати альтернативою в управлінні ризиками, і саме методи ефективного менеджменту відносно до методів попередження виникнення ризиків. В умовах реалізації проектів із модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основних засобів методи ефективного менеджменту мають базуватися на таких вихідних положеннях:

- до реалізації проектів мають бути задіяні фахівці, що мають досвід в цій діяльності;
- на кожній стадії реалізації проекту мають бути розставлені пріоритети;
- необхідно встановити контакти із підприємствами, котрі вже реалізовували подібні проекти з метою проведення консультацій щодо уникнення можливих помилок чи здійснення хибних дій;
- рекомендується встановити преміальний фонд, кошти якого будуть розподілені по завершенню проекту серед найактивніших виконавців з метою стимулювання учасників проекту.

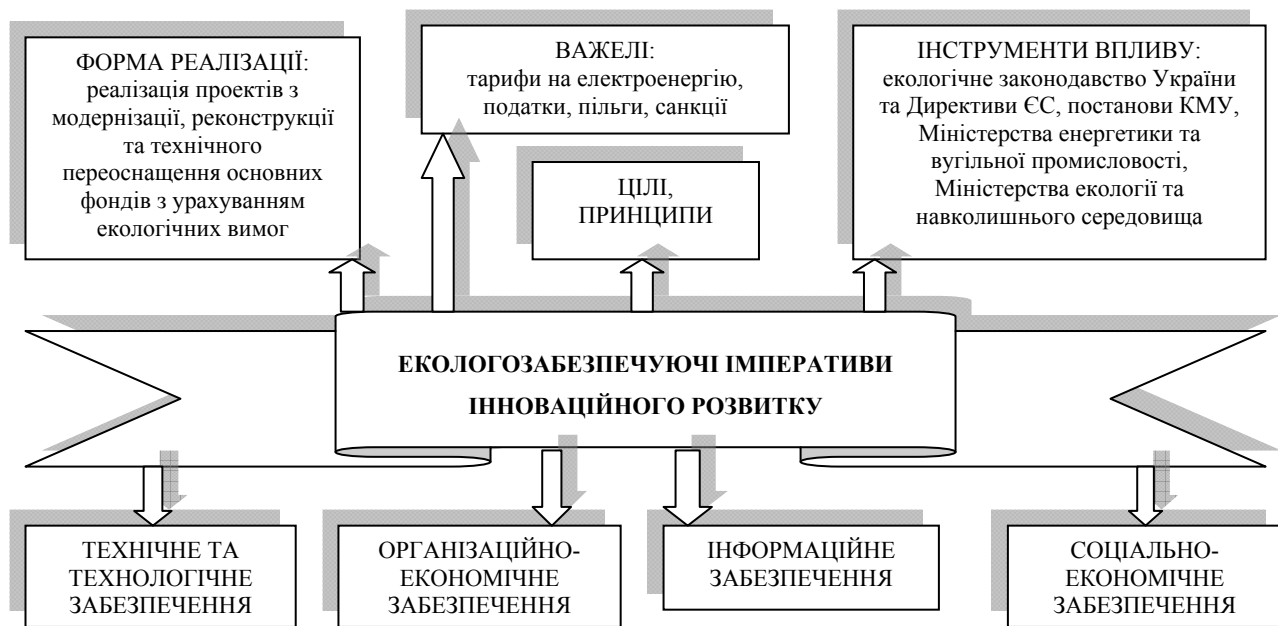
У даній фазі передбачено проводити поточний моніторинг ризику внутрішнього середовища методом розрахунку фінансових коефіцієнтів підприємства з метою виявлення ситуації щодо присутності ризику банкрутства проекту. Якщо такий ризик присутній, то рекомендується посилити методи мінімізації ризиків методами страхування, застави і т.д. Якщо ж такий ризик відсутній, то з урахуванням усіх вищевикладених рекомендацій проект вважається надійним, тобто методи ризик-менеджменту були ефективними. Крім того, рекомендується проводити моніторинг впливу реалізації проектів із модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основних засобів на поточний стан підприємства з метою уникнення кризових явищ.

Проте підприємства електроенергетики, як активні забруднювачі навколишнього середовища, мають вибудовувати інноваційний розвиток на засадах екологозабезпечуючих імперативів. Пропонуємо представити систему складових екологозабезпечуючих імперативів інноваційного розвитку (рис. 2).

Екологозабезпечуючі імперативи посідають чільне місце в організаційно-економічних засадах інноваційного розвитку всіх типів підприємств електроенергетики.

Цілі, котрі постають перед підприємством при реалізації екологозабезпечуючих імперативів інноваційного розвитку, пропонується розглядати крізь призму двох складових:

1. Підприємство як суб'єкт господарювання може встановлювати такі цілі: зменшення плати за шкідливі викиди внаслідок встановлення екологічного обладнання; зменшення собівартості продукції; збільшення віддачі від нового обладнання і т.д.
2. Підприємство як сукупність працівників може встановлювати такі цілі: забезпечення екологічних умов праці робітників підприємства; дотримання екологічних норм навколишнього середовища, як території проживання населення; вчасна виплата компенсацій робітникам внаслідок порушення екологічного законодавства.

Розроблено автором

Рис. 2. Складові екологозабезпечуючих імперативів інноваційного розвитку підприємств електроенергетики

Важливе значення відіграють складові забезпечення, серед яких виокремлюємо технічне та технологічне, організаційно-економічне, інформаційне, соціально-екологічне. З метою збалансованого забезпечення технічної та технологічної складової на підприємстві рекомендується виконувати такі дії:

- систематично проводити моніторинг стану основних виробничих засобів з метою уникнення аварійних ситуацій, що можуть призвести до негативних екологічних наслідків;
- здійснювати комплексні дослідження щодо поліпшення технологічного ланцюжку виробництва електроенергії у відповідності до екологічного законодавства;
- співпрацювати із аналогічними підприємствами галузі з метою обміну інформацією щодо стабільного та екологобезпеченого функціонування підприємства.

Організаційно-економічне забезпечення є невід'ємною складовою у механізмі реалізації екологозабезпечуючих імперативів інноваційного розвитку підприємств електроенергетики, і для їх розвитку рекомендується на підприємстві:

- проводити зміни в організаційній структурі підприємства з метою підвищення фахівців з екологічних питань розвитку;
- винагороджувати фахівців, що змогли здійснити доцільні раціоналізаторські пропозиції у сфері забезпечення екологічної безпеки виробництва та відпуску електроенергії;
- здійснювати розподіл бюджету розвитку на користь екологічних заходів на підприємстві.

Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку на основі екологозабезпечуючих імперативів має реалізуватися на підприємствах таким чином:

- участь у міжнародних виставках, конференціях, симпозиумах з метою запозичення досвіду застосування екологічно-чистого обладнання, удосконалення ведення екологічного обліку і т.д.;
- моніторинг змін у національному екологічному законодавстві, нових постанов, нормативно-правових актів з метою вчасно інформування про введення змін в роботу підприємства щодо екологозабезпечуючих імперативів;
- дослідження світового та вітчизняного ринку екологічних інновацій з можливим їх застосуванням на підприємстві.

Соціально-економічна складова екологозабезпечуючих імперативів має реалізуватися на підприємстві за допомогою такого комплексу дій:

- дослідження впливу діяльності підприємства на навколишнє середовище з метою мінімізації негативних впливів;
- обстеження стану здоров'я працівників, котрі працюють на екологонебезпечних ділянках технологічного ланцюжку з виробництва та відпуску електроенергії.

Висновки. Отже, концептуальні підходи щодо поглиблення сутності інноваційного розвитку підприємства в умовах невизначеності полягають в наступному: інноваційний розвиток підприємства завжди супроводжується ризиком як атрибутом невизначеності; на виникнення ризику та його значимість впливають фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, тож доцільно вивчати зовнішні та внутрішні фактори виникнення ризиків інноваційного розвитку підприємства; ризик може мати як негативний характер, тобто приносити збитки підприємству, так і позитивний, тобто підсилювати приховані можливості інноваційного розвитку; незалежно від характеру прояву ризику необхідно ним управляти, використовуючи такі методи як, страхування, лімітування, диверсифікація, хеджування і т.д. Підсумовуючи викладені рекомендації щодо управління інноваційним розвитком підприємств електроенергетики в умовах невизначеності, варто наголосити на комплексному підході до наданих рекомендацій. Їх реалізація на підприємстві надасть змогу ефективно здійснювати як підготовчі заходи, так і безпосередню реалізацію проектів із мінімізацією основних ризиків, що можуть виникнути під впливом внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності підприємств електроенергетики. Крім того, екологозабезпечуючі імперативи є визначальними у пріоритетних інноваційного розвитку підприємств електроенергетики. Адже, сучасна концепція розвитку підприємств базується на концепції сталого розвитку, в якому визначальне місце займають саме екологічні мотиви розвитку підприємства.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Дергачова В.В. Інноваційно-інвестиційна складова устійного розвитку енергетики України / Економічний вісник НТУУ «КПІ», №9. - 2012. - С.15-23
2. Згуровський М. Україна у глобальних вимірах сталого розвитку / М. Згуровський // Дзеркало тижня. – 2006. - №19 (598). – 14с.
3. Інноваційні пріоритети паливно-енергетичного комплексу України; під ред. А.К.Шидловського. - К.: Українські енциклопедичні знання, 2005. - 512

4. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи / С. М. Ілляшенко. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2003. – 278 с.
5. Караєва Н.В., Войтко С.В., Сорокіна Л.В., Ризик-менеджмент сталого розвитку енергетики: інформаційна підтримка прийняття рішень / навч. посібн. – К.: Альфа реклама, 2013 – 308 с.
6. Ризик-менеджмент суб'єктів енергетичного ринку як складова механізму забезпечення енергетичної безпеки: монографія / Н.В. Караєва, І.І. Гусєва, А.О. Савицька. – К.: Софія-А, 2012. – 256 с.
7. Оновлення Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. /Фінансове забезпечення розвитку паливно-енергетичного комплексу, - 7 червня 2012 р. - м. Київ [Електронний ресурс] – Режим доступу: mpe.kmu.gov.ua/fuel/doccatalog/document?id=222032
8. Охрименко О.О. / Управление рисками предприятий электроэнергетики //Страховые интересы современного общества и их обеспечение: сборник материалов XIV Междунар. науч.-практ. конф. : в 2 т. – Саратов :Изд-во Саратов. ун-та, 2013. – Т. 2. – 364 с. : С. 91-97
9. Організаційно-управлінські ресурси інноваційного розвитку економіки: методологія та практика : монографія / І. Г. Яненко. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2012. – 380 с.

УДК 339.7.012.009.12:061.1ЄС(045)

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ РЕГІОНАЛЬНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ ЄС У ПОСТКРИЗОВИХ УМОВАХ

Марена Т.В., к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки Маріупольського державного університету (Україна)

Марена Т.В. Конкурентоспроможність регіонального фінансового ринку ЄС у посткризових умовах.

У статті досліджено місце Європейського Союзу у трансграничному русі капіталу та світових фінансових активах. Оцінено рівень фінансової глибини європейської економіки та посткризові зміни масштабів капіталізації ринку акцій, боргових паперів і банківських активів регіону. Наведено рейтингові оцінки конкурентоспроможності фінансових ринків як складової індексу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму у розрізі країн ЄС-15 та країн розширення. Визначено середній індекс розвитку фінансового сектору регіону та виявлено характер впливу розширення ЄС на конкурентоспроможність регіонального фінансового ринку. Здійснено порівняння позицій найбільших фінансових ринків Євросоюзу у рейтингу глобальних фінансових центрів у докризовий та посткризовий періоди. Визначено джерела погіршення конкурентних позицій фінансового ринку ЄС у світовій фінансовій системі та чинники, що сприятимуть розвитку конкурентоспроможності регіонального фінансового ринку.

Ключові слова: конкурентоспроможність фінансового ринку, трансграничні потоки капіталу, фінансові активи, фінансова глибина, глобальні фінансові центри.

Марена Т.В. Конкурентоспособность регионального финансового рынка ЕС в посткризисных условиях.

В статье исследовано место Европейского Союза в трансграничном движении капитала и мировых финансовых активах. Оценен уровень финансовой глубины европейской экономики и посткризисные изменения масштабов капитализации рынка акций, долговых бумаг и банковских активов региона. Приведены рейтинговые оценки конкурентоспособности финансовых рынков как составляющей индекса глобальной конкурентоспособности Всемирного экономического форума в разрезе стран ЕС-15 и стран расширения. Определен средний индекс развития финансового сектора региона и выявлен характер влияния расширения ЕС на конкурентоспособность регионального финансового рынка. Проведено сравнение позиций крупнейших финансовых рынков Евросоюза в рейтинге глобальных финансовых центров в докризисный и посткризисный периоды. Определены источники ухудшения конкурентных позиций финансового рынка ЕС в мировой финансовой системе и факторы, способствующие развитию конкурентоспособности регионального рынка.

Ключевые слова: конкурентоспособность финансового рынка, трансграничные потоки капитала, финансовые активы, финансовая глубина, глобальные финансовые центры.

Marena T.V. Competitiveness of the EU regional financial market in the post-crisis conditions

The place of the European Union in the cross-border capital flows and the global financial assets is considered in the article. The level of the European economy financial depth and post-crisis changes in the scale of the stock market capitalization, debt securities and bank assets of the region are assessed. The ratings of the financial markets competitiveness as a component of the Global Competitiveness Index of the World Economic Forum in the context of the EU-15 and EU enlargement are presented. An average index of the region financial sector development is estimated and impact of the EU enlargement on the competitiveness of the regional financial market is identified. Positions of the European Union largest financial markets in the ranking of global financial centers in the pre-crisis and post-crisis periods are compared. Sources of worsening competitive position of EU financial market in the global financial system and the factors that facilitate the development of the regional financial market competitiveness are defined.

Keywords: financial market competitiveness, cross-border capital flows, financial assets, financial depth, global financial centers.

Постановка проблеми. Серед складових конкурентоспроможності країн та регіонів світового господарства особливе місце займає конкурентоспроможність національних та регіональних фінансових ринків. Надшвидкий розвиток процесів фінансової глобалізації, підвищення фінансової глибини економіки, експансія фінансових інститутів роблять світове господарство усе більш залежним від факторів фінансового розвитку. Так, серед економічних криз, що мали місце у світі в останні кілька десятиліть, більшість були викликані чинниками фінансового характеру. Глобальна криза 2008-2009 рр. стала остаточним підтвердженням того, наскільки руйнівні наслідки може викликати розбалансування фінансового сектору. Водночас, стійкий до шоків фінансовий ринок, що стабільно функціонує, створює надійну базу для підвищення загального рівня конкурентоспроможності економіки.

Розвиток регіонального фінансового ринку Європейського Союзу характеризується суперечливими тенденціями. З одного боку, країни ЄС вже досягли того рівня інтеграційної взаємодії, коли можна з повним правом констатувати факт існування єдиного фінансового простору регіону. З іншого боку, регіональний фінансовий ринок досі є високодиференційованим за ступенем розвитку фінансових секторів країн-членів. В кризових умовах така диференціація ще більше зростає, що знижує загальний рівень конкурентоспроможності фінансового ринку угруповання, кардинально змінює конкурентне середовище світового фінансового ринку та відношення до європейських фінансових інститутів як надійних контрагентів. Важливим формуванням конкурентоспроможного фінансового сектору європейського регіону, необхідність виявлення чинників, що впливають на рівень розвитку фінансових ринків країн ЄС, та обґрунтування напрямів їх оздоровлення обумовлюють актуальність дослідження впливу глобальної кризи на конкурентоспроможність європейського регіонального фінансового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти розвитку фінансових ринків країн Європейського Союзу як складової світового фінансового ринку є предметом численних досліджень, особливо у посткризові роки. Зокрема, цим питанням присвячені дослідження спеціалістів Міжнародного валютного фонду, Глобального інституту McKinsey, наукові праці українських та російських вчених [1-4]. Оцінка конкурентних позицій окремих країн ЄС на фінансовому ринку наводиться у Звіті про глобальну конкурентоспроможність Всесвітнього економічного форуму та аналітичному виданні «Індекс глобальних фінансових центрів» [5, 6].